

Tarcsay Zoltán

Mao Tei és a befejezhetetlen

kóan

Élt fenn, egy magas hegy tetején, a híres Noru-mafu kolostorban egy Mao Tei nevű ifjú szerzetes. Társai (főleg egy vaskosabb termetű, akit Mao Tei ki nem állhatott) csak Szerzetlennek nevezték, mert bizony elég messze volt a megvilágosodástól. Azt beszéltek, Mao Tei inkább talán a megsötétülést kereshette, annyi bajba keveredett.

Történt egy napon, hogy az apát, aki elég kopasz volt, de hosszú, vékony bajuszt viselt, egy ifjú és bolondos szerzetesről szóló kóant mesélt a hallgatóságnak. A történetben szereplő öreg és bölcs apát egy kóant mesélő apátról szóló kóant mesélt a szóban forgó szerzetes társainak egy ősi kolostorban. Hiszen ez Mao Tei, nevetett a sok kis kopasz tanonc, hol van a Szerzetlen, kérdezte valamelyik. Az apát hosszú, kunkori bajszát pödörgetve folytatta a történetet, amely épp ott tartott, hogy a bolondos szerzetest senki sem találta.

Mao Tei mindeközben messze járt, egyre keresett valamit.

– Te meg ki vagy és hova mész? – kiáltott rá egy roppant vonzó és titokzatos lány, aki szembejött vele az úton. Nagyon fekete haja volt és kíváncsi tekintete.

– Mao Teinak hívnak és a megvilágosodást keresem – hadarta Mao Tei, ahogy az ifjú szerzetesek szokták. De aztán gondolt egyet. – Igazából nem is azt. Egy rejtélyes történetet keresek.

– Ezen a béna úton? – vont a szemöldökét a fekete hajú lány, és ettől még kíváncsibb és számonkérőbb lett a tekintete.

– Egy végtelen, saját farkába harapó történetet, aminek semmi értelme, de valami egészen fontos a lényege.

– És mi az a lényeg?

– Azt senki sem tudja, mert el van veszve a sok zavaros értelem között. Meg egyáltalán, az egész el van veszve – tette hozzá Mao Tei.

– Akkor majd együtt megtaláljuk – jelentette ki a fekete hajú lány, és ketten mentek tovább.

Mao Tei kissé rémülten követte a lányt, aki mintha tudta volna, merre mennek és mit keresnek. Mao Teit az apát óva intette mindenfajta bizonyosságtól, kivéve persze a végsőt, de attól még igen messze volt. Az egyszerű tényektől megborzongott, a matematikáról nem is beszélve. Alig várta, hogy visszatérhessen a sejtések, vélemények és balladai homály világába (persze ezzel félreértelmezte a mester tanítását). Csodálta ezt a fekete haját, ami alatt az univerzum ennyi magabiztosságot sűrített össze, mint valami anti-Mao Tei részecskéket sugárzó szingularitás. (A mester azt is megmondta, hogy ne olvasson annyi tudományos fikciót, mert nincs is gonoszabb dolog, mint a tudomány és a fikció, de Mao Tei persze annál többet olvasott.)

Mentek, mendegéltek, Mao Tei úgy érezte, hogy körbe-körbe mennek, és átvitt értelemben igaza is volt, mert nem mentek sehová, csak úgy mentek, de Mao Teinek csak nem jutott eszébe, hogy ez maga a lényeg. Kiderült viszont, hogy a lányt Évának hívják, amit Mao Tei nem tudott kiejteni, csak azt, hogy Hueiwa, és hogy éppen szökésben van otthonról valami családi konfliktus miatt, amelynek részleteit Mao Tei elméje legnagyobb igyekezete ellenére is visszautasította.

– Úgyhogy most már te is szökevény vagy – állapította meg Éva.

– De hisz én eleve az voltam. Én már akkor elszöktem mindenhonnan, amikor még nem is tudtam, miért. Nem is emlékszem olyanra, hogy ne lettem volna szökésben. Olyan előfordult, hogy elfelejtettem, mi elől, de azért kitartóan tovább menekültem.

– Csak a szökés kedvéért – bólintott Éva.

Megálltak néprajzi mintát gyűjteni egy kis faluban egy irdatlan hegy lábánál, ahol kizárólag öreg emberek laktak. A házakban is öregek voltak, az utcákon is, a boltban, az istállóban, a kocsmában. Egytől egyig. Ezen kicsit elcsodálkoztak, főleg Mao Tei, aki titokban irtózott tőlük, de azért kifaggatták őket a saját farkába harapó történetről. Kiderült, hogy ebben a faluban minden történet végtelenül saját magát ismétli, mint valami folklorisztikus nyelvi csiga vagy nukleinsav-féleség, és addig folytatódik egyre mélyebb és árnyaltabb szinteken, amíg a mesélő el nem alszik (ami a mesélők életkorát tekintve aránylag hamar bekövetkezett). Ebből az is adódott, hogy soha egyiknek sem volt vége. Ez a gondolat Évát rendkívül megviselte. Mao Tei ellenben egyre inkább élvezte ezeket a csigameséket. Volt olyan is, amelyik hatvanhatszor kezdődött el egymás után, és emiatt aztán semmiről nem szólt, csupán valaminek a kezdetéről, amiről nem derült ki semmi, csak hogy egy történetnek a kezdetével kapcsolatos, és így tovább.

A szörnyen magas hegy pedig egyre ott hegylett felettük, végtelenbe veszőn és sorszerűen. Ott csókolóztak először, a hegy lábánál, amikor Éva hirtelen megérezte, milyen magas és végtelen az a hegy. Mao Tei pedig most már biztosra vette, hogy ki fogják rúgni a szerzetesrendből, szinte látta az apát rettenetes szemöldökráncolását (az apát ölni tudott a szemöldökével). A megvilágosodástól is búcsút vehetett. A végtelen történetről pedig egészen bizonyosan megállapították, hogy merő közhely (Mao Tei inkább csak sejtette).

– Támadt egy ötletem, tájékoztatta Mao Teit Éva egy délután, amikor egymás karjaiban feküdtek a fűben, ahonnan jól lehetett látni a hegy hatalmas, embertelen sziluettjét és a sziluetten legelésző kecskéket. – Ha annyi történet van, aminek sosincs vége, mert csak csupa eleje van, és a végtelenbe kacskaringózik, bizonyára kell lennie olyan történetnek is, ami egyszer csak előtekerződik a végtelenből, és minden bevezetés nélkül szépen befejeződik. Akár egymás után többször is.

– De annak mi értelme?

– Hát semmi. De ha az ember összerakná egy eleje-történettel, az Elkezdhetetlent Befejezhetetlennel, akkor kijönne a belőle...

– Az Elmesélhetetlen.

Ettől megint csókolózhatnékjuk támadt (vagy csak úgy magától).

Már legalább egy hete a hegyláb menti faluban voltak, és azt hitték, a lakosok sorra kihálnak majd, de azok csak nem akartak, ezért aztán, és főleg mivel senki nem tudott egy végtelenül befejeződő történetet sem, Mao Tei és Éva úgy döntöttek, hogy fölkerelkednek.

– Tudod, hogy meg kell másznunk azt a hegyet – emlékeztette Mao Teit Éva, mint-ha ez valaha is szóba került volna, vagy inkább csak megsejtette, hogy Mao Tei már egy hete ettől retteget, és kicsit kínozni akarta merő szeretetből.

Mao Tei halványan nyöszörgött.

– Minek?

– Mert itt a hegy lábánál találtuk a sok eleje-csigát, és logikus, hogy a hegy tetején lesznek a vége-csigák.

Mao Tei erről nem volt meggyőződve, de mivel nem volt jobb ötlete, vállat vont, és követte Évát fel a hegyre.

A hegy sokkal rosszabb volt, mint amilyennek Mao Tei elképzelte. Meredekebb volt, sziklásabb, havasabb, és a kecskeszar is több volt. Arról nem is beszélve, hogy nem volt vége. Csak mentek, mentek egyre feljebb az egyre ritkuló levegőben, a csillagok alatt aludtak (néha nem), kecsketejet ittak (keserű volt), és még mindig sehol nem volt a teteje.

– Ennek szerintem nincs teteje – vélekedett Mao Tei.

– Mindennek van teteje.

– De mi van, ha ennek nincs? Ha tényleg nem lenne teteje, mert igazából egyszerre mennénk fölfelé és lefelé valami négydimenziós csigavonalban?

Erre a lehetőségre Éva nem gondolt, de mivel nem tudta elképzelni, milyen egy négydimenziós csiga, nem is aggódott miatta.

– Azért kell felérmünk a hegy tetejére, mert semmi más nincs a világon, csak ez a hegytető.

– Ami vagy van, vagy nincs.

– Vagy van is meg nincs is.

Mentek tovább.

– Hueiwa – szólt félénken Mao Tei.

– Hm?

– Én attól félek, hogy ha el is érjük a csúcst, csak csalódás lesz belőle. Legjobb esetben egy kecske lesz ott. Vagy egy vasorrú bába.

– Vagy valami, amire még ál munkban sem számítottunk. Valami csodálatos, ami mindent megváltoztat.

– Valami katartikus?

– Olyasmi. – Éva szeme most nagyon csillogott.

– Szóval te is olvasod Arisztotelészt!

– Kötelező olvasmány az egyetemen.

– Valahogy ezek a mai görögök szárazak nekem. Csupa körkörös érvelés...

– A második rész mindent új fénybe állít.

– Az is van?

– Nemrég jött ki. A komédiáról szól. Az a lényege, hogy a tragédia komédia és a komédia tragédia, és az az igazi katarzis, amikor nincs katarzis, mert akkor az ember megszabadul a katarziszvágytól, ami a drámai tapasztalat lényege.

– Nekem ez nem úgy hangzik, mintha Arisztotelész írta volna.

– Mert ez már egy kései mű, ilyen poszt-akármikus.

Éva tüzet rakott, megettek egy rizses szendvicset, és nézték, ahogy a felhők lomhán a sziklákra csavarodnak. Mao Tei már alig emlékezett, miért is vannak itt. Talán úgy van, ahogy Éva mondja, és tényleg nem létezik más, mint ez a kitalált cél, valami új és nagyszerű ennek a valóságértlen szerpentinnek a végén. És ha nincs ott semmi?

Éva teát szürcsölt és Mao Teit nézte, aki egyre elveszettebb volt, és úgy érezte magát, mint egy nemrég még gondtalan pillangó, aki lassanként egyre beljebb tekeredik egy pókhálóba, amelynek közepén ott a hatalmas és csodálatos – noha nem túl meglepő – pók.

Ismét úton voltak. Szótlanul baktattak mind feljebb a hegyi ösvényen. Épp egy legyektől hemzsegő döglött kecske mellett haladtak el (ez már ki tudja, hanyadik volt), mikor Mao Tei úgy döntött, hogy neki elege van, hazamegy a kolostorba, és a franc üsse a hegyet meg az egész befejezhetetlenséget. Kicsit lemaradt Évától, mint aki megköti a cipőjét (pedig igazából ilyen régi keleti papucsban volt, aminek nincs is fűzője). És amikor Éva befordult egy sziklánál, Mao Tei tudta, hogy itt az alkalom, és csendben visszafordult.

Volt egy kis lelkiismeret-furdalása, de sejtette, hogy Éva nem értené meg, és főleg sosem engedné szabadon, mert ki tudja, mire készül ott a hegytetőn; mindenestre valamit titkolt, vagy talán mindent, és Mao Teinek egy időre elege volt a titkokból és elérhetetlen célokból, és most főleg egy forró fürdőre és új papucsra vágyott, mert ez a mostani nem hegymászásra volt kitalálva. Próbált másfelé menni, mint ahol jöttek, de itt is egyre-másra kecsketetemek heverték, egyre több, mintha az erre menekülő kecskéket utolérte volna valami szörnyű átok vagy elektrokecskikus impulzus, ami tíz kilométeres körzetben minden kecskét működésképtelenné tett.

Kezdett hozzászokni a dögökhöz és a halálhoz, és ismét látni kezdte mögöttük a himalájai tájat, a havas követ és a nyeszlett fákkal szagatott sárgászöld, körkörös kopárságot. Felfelé menet mindig csak Évát nézte, ezért csak most jött rá, mennyire unalmas és semmilyen ez a táj. Épp egy fél kecske félig megmaradt beleit tanulmányozta, és azon tanakodott, hogy bomolhatott le csak az egyik fele (konkrétan az elülső), hisz az enyészet elvileg nem válogat, mikor valami neszre lett figyelmes. Nem messze, a hegyoldalban baljósan mocoogtak a fák. Valahonnan ijedt mekegés hallatszott. Majd néma csönd. Egy pillanat múlva pedig ordítva kirobbant a fák közül egy hatalmas mesebeli rém, szőrös mancsaiban két fél kecskével.

– Jaj, a Jeti! – kiáltott rémulten Mao Tei – hát te melyik legendából toppantál elő?
– Majd támadt egy ötlete. – Ne, nekem túlságosan alacsony a tápértékem. – Ezen a Jeti mintha elgondolkozott volna. Mao Tei talált a zsebében valami édességet, és odavetette neki. Ettől az egycsapásra megszeliődött.

– Még kér – hörögte a behemót állati hangon.

Jesszus, ez beszél is.

– Nem tudom, van-e még, de hozok majd otthonról legközelebb.

– Mmm. Megy veled.

– Ez nagyon rossz ötlet. Neked itt a helyed, ahol lehet szabadon morogni és kecskéket szagatni.

Erre a rettenetes majomfajzat keservesen sírva fakadt, Mao Teinek pedig megesett rajta a szíve. Együtt mentek tovább, a haszontalan hős és a kedves szörnyeteg. Közben esett a sűrű himalájai hó, úgyhogy Mao Tei már hiába is próbált nyomokat olvasni. A levegő is egyre ritkult, időnként meg kellett állniuk pihenni.

A Jetiről kiderült, hogy Pufikának hívják, ami Mao Teinek nem nagyon tetszett, úgyhogy magában inkább Kerberosznak becézte, egy távoli nyugati mesekönyv nyomán. Pufika eredetileg egy óriási könyvtárban élt egy hegy csúcán, és egész nap édességet evett, mígnem egy nap elfogyott az édesség, így hát elindult szerencsét próbálni, csakhogy legnagyobb meglepetésére akármerre járt, megijedtek tőle az emberek, és csokoládé helyett vasvillával kínálgatták. Ezért szörnyű bosszút esküdött az emberiség ellen, és elbújt a hegyekben, ahol főleg kecskéken élt. Pufika utálta a kecskehúst, ezért mérgében általában csak széttépte őket.

– És mondd, hogy lettél ilyen, hogy is mondjam, jetiforma?

Ezen Pufika megsértődött, és nem felelt semmit.

Ahogy mentek lefelé a hegyről, egyre havasabb lett a táj. A kopárságot fehér takaróval borított fenyvesek váltották fel. Ez azért is volt érdekes, mert Mao Tei nem emlékezett rá, hogy felfelé menet ennyi hó lett volna.

– Itt valami nem stimmel – hümmögött, mikor egy ízben kinézett a hegygerinc mögül, és meglátta, hogy alattuk terül el az egész hegység.

– Nem lehet, hogy igazából véletlenül felfelé megyünk? – kockáztatta meg Pufika.

– Az kizárt, hiszen lejt az út. Kétségtelen, hogy lefelé haladunk.

– De nekem olybá tűnik, mégis egyre feljebb jutunk – vitatkozott váratlan választékossággal a fenevad.

– Miféle gonosz tréfa ez? – mérgelődött Mao Tei.

– Olyan, mint az az Escher-metszet a végtelen lépcsővel, ha jól tudom, az a címe, hogy Emelkedő és ereszkedő. – Mao Teit kezdte zavarba hozni Pufika műveltségének hirtelen kibontakozása.

– Nem tudom, az mi fán terem, de ha olyan, mint egy végtelen, négydimenziós csigaház, amiben mi vagyunk a csiga, akkor annak még rossz vége lesz.

Pufikának az a baljós sejtése támadt, hogy egyre távolodnak az édességtől, és ettől kicsit elszontyolodott. – Menjünk inkább amarra – javasolta, így hát mentek tovább amarra, mind lejjebb és lejjebb, de amikor legközelebb felnéztek, Mao Tei már egészen biztosan tudta, hogy baj van.

– A csúcs! – kiáltott elszörnyedve. – Bassza meg – tette hozzá, és kis híján a könnye is kicsordult. – Hogy az istenbe jutottunk a hegy tetejére, amikor végig az ellenkező irányba mentünk?

– A végső megpróbáltatás vár odafönt rád – dörmögte egy ismerős hang valahonnan közletről. – Itt dől majd el, hogy érdemes vagy-e vagy sem. – Az apát ekkor előbukkant egy hóbucka mögül teljes apáti valójában, és noha kissé áttetsző volt és homályos, Mao Tei már túl fáradt és elkeseredett volt ahhoz, hogy meglepődjön.

– Apát – nyögte Mao Tei, és odaugrott, hogy megölelje megmentőjét, aki majd visszavezeti az apátság ismerős melegébe, és minden visszatér a régi kerékvágásba, de az apát szokatlanul légnemű volt, és Mao Tei átesett rajta, arccal a hóba.

– Ne ügyetlenkedj. Eljött az idő. Most megmérettetsz. Közel a vég. És közel a kezdet.

– De nem értek semmit. Haza akarok menni! – szipogott Mao Tei, és köpködte a havat. – És olyan szokatlanok ezek a profetikus tómondatok.

– Most az egyszer komolyan kell vened magad. Hagyd hátra az iróniát és a humort. – Mao Teit kissé felháborították ezek a stilisztikai utasítások. – Majd megérted. Vagy nem. Az értelem lényegtelen. A lényeg értelmetlen. Menni kell előre, mind feljebb, még akkor is, ha lefelé visz az út.

Mao Tei kezdett szédülni ezektől a zen frázisoktól, vagy mert kimerült volt és fázott, és mert Pufika szörnyű erővel a vállát rázta.

– Nincs kedvem semmihez, Pufika – motyogta. Mondd meg az apátnak, hogy... kapja be.

De most, hogy a csúcs, vagy leglábbis valami csúcsos képződmény egyre inkább kibontakozóban volt a körülöttük gomolygó felhő foszlányai közt, és Mao Teiben is derengeni kezdett a megértés az értetlenség sűrű ködében, Pufikáról hirtelen kiderült, hogy nincs, és valószínűleg csak Mao Tei éhséghallucinációja volt, vagy talán kecskefóbiájának manifesztációja, de még az is lehet, hogy az a kövér szerzetes volt, akinek Mao Tei már nem emlékezett a nevére. De nem is ez volt az igazi fordulat (bár az igazi se volt kifejezetten katartikus, Mao Tei tulajdonképpen végig sejtette, hogy ez lesz, de legalább megszabadult a katarziszvágytól), tudniillik, hogy a hegy tetején elősejlő csúcsos szerkezet nem más volt, mint a Noru-mafu kolostor, ahonnan Mao Tei elindult (és amiről eleve tudni lehetett, hogy egy hegy tetején van), és talán el sem indult, vagy csak keringett körülötte egy négydimenziós csavarban, végig egy helyben; és ki tudja, még mi minden nem volt igaz az egész kalandból, de Mao Tei mindennél jobban remélte (és sajnos ez már nem derült ki), hogy Hueiwa valamilyen értelemben valódi volt, és sejtette, hogy a történet, ami már nem is tudta, hanyadszor kezdődött el, még nem ért véget, csak kanyarodott egyet, és hogy a befejezés már közel van, de még nem tudni pontosan hol, valahol a kényelmes lehetetlenségben létezik, de a rohadt életbe, most már jöhetne végre.